

Uppdaterad april 2023

Borttagen rätt till garantipension för pensionärer bosatta utomlands

Resolutionsmottagare

Justitiekommittén

Socialförsäkringskommittén

Finansdepartementet

Problemformulering

Vid årsskiftet 2022/23 upphörde rätten att ta med garantipensionen utanför Sverige, något som drabbade närmare 58 000 pensionärer boendes i ett annat EU/EES-land.¹

Garantipensionen är ett grundskydd i den allmänna pensionen som är till för den som haft liten eller ingen arbetsinkomst under livet. Efter EU-domen mål C-189/16 år 2017 klassas garantipensionen som en minimiförmån.² En minimiförmån betalas endast ut till personer som är bosatta i det land som beviljar förmånen. Att pensionärer bosatta utomlands har kunnat ha kvar rätten till garantipensionen beror på att Sverige har lutat sig tillbaka mot en tillfällig lag som nu har upphört.

Att flytta tillbaka till Sverige för att på nytt ansöka om garantipension är inte ett alternativ för många. Detta på grund av sociala, ekonomiska eller hälsomässiga skäl. Utöver utmaningen med att få pengarna att räcka till mat, hyra, räkningar och mediciner är de inte berättigade till uppehållsrätt i EU-landet de bor i. För att som EU-medborgare få uppehållsrätt som pensionär krävs förmågan att kunna försörja sig utan bidrag från landet de bor i, samt en heltäckande sjukförsäkring.³

De pensionärer som har bott kontinuerligt i mer än fem år i ett EU-land har däremot fått permanent uppehållsrätt.

Den europeiska pelaren för sociala rättigheter som är tänkt att driva på utvecklingen av ett socialt Europa för alla europeiska medborgare, innefattar bland annat socialt skydd och inkludering. Men eftersom det är upp till varje medlemsstat att realisera dessa EU-principer

¹ Pensionsmyndigheten, 2022. "Bosatta utanför Sverige får inte längre garantipension".

Pensionsmyndigheten.se. [<https://www.pensionsmyndigheten.se/nyheter-och-press/pressrum/bosatta-utanfor-sverige-far-inte-langre-garantipension>].

² EUR-Lex, 2017. "Begäran om förhandsavgörande - Social trygghet för migrerande arbetstagare - Förordning (EEG) nr 1408/71 - Artikel 46.2 - Artikel 47.1 d – Artikel 50 – Garantipension - Minimiförmån - Beräkning av pensionsrättigheter". Eur-lex.europa.eu. [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX%3A62016CJ0189>].

³ Your Europe, u.å. "Uppehållsrätt". Europa.eu. [https://europa.eu/youreurope/citizens/residence/residence-rights/index_sv.htm#pensioners-1].

kommer pensionärerna med permanent uppehållsrätt med stor sannolikhet inte få motsvarande stöd i landet de bor i.⁴

Bristen på socialt skydd i kombination med potentiell förlust av uppehållsrätten kan på sikt leda till att de drabbade pensionärerna inte har någon annan utväg än att flytta hem till Sverige. Det innebär en stor personlig kostnad för en redan ekonomiskt utsatt grupp. Hemvändande pensionärer innebär dessutom en ökad belastning på det svenska sjukvårdssystemet och därmed höga vårdkostnader - en kostnad långt högre än utbetalandet av garantipensionen för utlandspensionärer.

Lösningförslag

I utredningen ”Grundpension – några anslutande frågor” (SOU 2020:32) står ”Att personer som har planerat inför pensionen utifrån hittillsvarande tillämpning och personer som redan har garantipension, ska hamna i en situation där de ekonomiska förutsättningarna ändras utan någon möjlighet till framförhållning bedömdes som orimligt” (Lundahl, 2020, s. 268).⁵

Den femtonde principen i den europeiska pelaren för sociala rättigheter lyder ”Pensionerade arbetstagare och egenföretagare har rätt till en pension som motsvarar deras avgiftsinbetalningar och som garanterar en tillräcklig inkomst. Kvinnor och män ska ha lika möjligheter att förvärva pensionsrättigheter. Alla äldre har rätt till resurser som garanterar ett värdigt liv.” (Europeiska kommissionen, 2017).⁶

Mot bakgrund av utredningens slutsats i kombination med den femtonde principen anser Svenskar i Världen att riksdagens beslutet om borttagande av garantipensionen, som togs i riksdagen den 22 juni 2022⁷, är oskäligt.

Primärt vill Svenskar i Världen att den som beviljas svensk garantipension ska kunna ta med den till ett annat EU-land. Som en kompromiss föreslås att pensionärer bosatta utomlands som redan hade beviljats garantipension ska få den åter och behålla den livet ut. Det ger dem en skälig möjlighet att fortsätta sina liv utifrån de premisser som var gällande när de blev pensionärer. I gengäld kan det finnas en acceptans att inte nytillkomna pensionärer i motsvarande situation får garantipension.

⁴ Europeiska kommissionen, 2017. ”Europeiska pelaren för sociala rättigheter – 20 principer”. [commission.europa.eu. \[https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_sv\]](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_sv).

⁵ Lundahl, 2020. ”Grundpension – några anslutande frågor”. Regeringen.se. [\[https://www.regeringen.se/contentassets/b362202c4d1b40d199af22407c7d21fc/Grundpension-nagra-anslutande-fragor.pdf\]](https://www.regeringen.se/contentassets/b362202c4d1b40d199af22407c7d21fc/Grundpension-nagra-anslutande-fragor.pdf).

⁶ Europeiska kommissionen, 2017. ”Europeiska pelaren för sociala rättigheter – 20 principer”. [commission.europa.eu. \[https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_sv\]](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_sv).

⁷ Sveriges riksdag, 2022. ”Extra ändringsbudget för 2022 - Vårändringsbudget för 2022 och stöd till Ukraina”. Riksdagen.se. [\[https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/betankande/extra-andringsbudget-for-2022--varandringsbudget_H901FiU49#stepBeslut\]](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/betankande/extra-andringsbudget-for-2022--varandringsbudget_H901FiU49#stepBeslut).